

Turhaan syytetty syntipukki

■ Lukuisissa maailmalla tehdyissä tutkimuksissa on hauen havaittu käyttävän ravintonaan sellaisia saaliskaloja, joita on helpoin saatavilla. Hauki ei siis ole erikoistunut saalistaja, joka söisi valikoivasti vain tiettyä kalalajia, vaan tyytyy yleisimpään ja helpoimpaan tapaukseen.

Sisävesissä haukien tavanomaisimmat saalislajit ovat ahven, särki ja salakka sekä muut särkikalat. Merellä ruokalistalla esiintyy lisäksi silakkaa, kivinilkkää ja piikkikalaja.

Aikaisin keväällä kutevana lajina hauen strategiana on saavuttaa nopeasti riittävän suuri koko, jotta se voi alkaa syödä myöhemmin kutevien kalalajien poikasia. Poikasvaiheessa hauelle kelpaavat kalanpoikasten lisäksi myös hyönteisten toukat ja muut selkärangattomat.

Hauen saalistus perustuu vesikasvillisuuden katveessa väijymiseen ja hitaaseen lähestymiseen. Päästyään iskuetäisyydelle se nappaa saaliin nopealla ja lyhyellä syöksyllä. Saalistus poikkeaa olennaisesti esimerkiksi ahvenesta, joka saalistaa parvissa avovedessä ja ajaa saaliista takaa pitkiäkin matkoja.

Hauen ravinto Tornionjoessa

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on kerännyt vuosina 2001–2009 syönnösnäytteitä Tornionjoelta pyydetyistä hauista. Näytteet on vuosittain kerätty touko–kesäkuun aikana, jolloin myös lohien ja meritaimenen poikaset vaeltavat merelle.

Hauet on saatu pääosin joen alaosalla pidetyistä soutu- ja veto-uistelukisoista. Kaikkiaan tutkittavaksi on päätenyt 740 haukea. Aineistossa koiraiden keskipaino on 1,3 kg (suurin 3,5 kg) ja naaraiden 2,7 kg (suurin 8,7 kg).

Selvästi yleisin ravintokohde haukien mahoissa oli nahkiainen, joita löytyi lähes joka toisesta syönnöksestä. Myös särkikalojen osuus (22%) oli suuri. Lohien poikasia sen sijaan löytyi vain joka 25 hauen mahasta ja niistäkin yleensä vain yksittäisiä kappaleita.

Muita haukien saalistamia lajeja olivat mm. made, kiiski, ahven, kolmipiikki, salakka ja mutu. Vaikka hauki on kannibalismista tunnettu, löytyi toisia haukia yllättävän vähän.

Hauki ei kaihdakaan saalis-

Hauella on ahneen petokalan maine ja se joutuu helposti syntipukiksi, kun haetaan syitä arvokkaammaksi koettujen lohikalajien taantumiselle. Hauen ravinnonkäytöstä tehdyt tutkimukset osoittavat kuitenkin hauen petomaisen maineen liioitteluksi.

kohdetta. Esimerkiksi 5,5 kg painoinen hauki oli syönyt reilun puolen metrin mittaisen talvikkolohen ja 7,6 kg hauki puolestaan 58 cm pitkän mateen.

Vuonna 2009 touko–kesäkuun aikana mereen vaelsi yli miljoona lohien vaelluspoikasta. Samaan aikaan näytteeksi kerätyistä 116 hauesta kuitenkin vain yksi oli syönyt lohien vaelluspoikasen ja sekin vain yhden kappaleen.

Tästä herääkin kysymys, miksi hauet eivät olleet käyttäneet lohien poikasia enemmässä määrin ravinnokseen?

Lohien poikaset välttelevät hauen elinympäristöjä

Vaeltaessaan jokea pitkin alas merelle lohien poikaset pysyttelevät keskijoella, vapaassa vedessä ja kovassa virrassa. Ne osaavat luonnostaan vältellä hidaskvirtaisia vesikasvillisuuden peittämiä ranta-alueita, joissa hauet tyypillisesti asustelevat.

Nahkiaiset sen sijaan liikkuvat juuri näillä hidaskvirtaisilla alueilla, jossa ne joutuvat sitten haukien saalistuksen kohteeksi. Nahkiaiset ovat lisäksi kudun heikentämiä ja

Suurimmassa osassa Suomen vesistöjä särkikalat ovat tärkeimpiä hauen saaliskohteita. Särkikalat puolestaan lisäävät vesien rehevöitymistä syömällä eläinplanktonia, jolloin kasviplankton pääsee lisääntymään aiheuttaen mm. leväkukintoja. Hauella on tärkeä rooli vesistöjen hyvinvoinnin ylläpidossa.

suhteellisen huonoja uimareita, mikä osaltaan selittää niiden runsautta haukien vatsaissa.

Tuloksia tarkasteltaessa täytyy kuitenkin muistaa, että lähes kaikki Tornionjoen lohien poikaset ovat nykyisin peräisin luonnonkudusta.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että viljelylaitoksessa kasvatetut kalat ovat alttiimpia petokalojen predaatiolle (saalistus) kuin luonnonpoikaset. Tämä johtuu mm. istukkaiden huonommasta uintikyvyvystä ja sitä myöten niiden hakeutumisen hitaampaan virtaan. Istukkaiden kyky tunnistaa ja välttää saalistajia on myös luonnonkaloja heikompi.

Tietyissä yksittäistapauksissa haukien onkin havaittu syöneen suuria määriä lohikalajien poikasistukkaita. Tämä on tietysti ikävä ilmiö ihmisen näkökulmasta, mutta luonnon kannalta täysin odotettua.

Hauet ja muut petokalat toimivat kalayhteisöjen terveystoimijoina poistaen kaikki huomiota herättävät, epänormaalisti käyttäytyvät tai sairaat kalayksilöt. Syömällä istukkaista heikoimmat ja huonoimmat pois hauet oikeastaan vain parantavat istutettavan lohikannan perimää. Vaikka istutusten taloudellinen tuotto alenee, niin vastaavasti niiden laatu paranee.

▲ Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Tornionjoelta keräämät 740 haukea paljastivat, mitä kaloja haukien ruokalistalla esiintyy. Ylivoimaisesti tärkeimmäksi ravintokohteeksi osoittautui yllättäen nahkiainen. Lohen poikasista sen sijaan löytyi vain erittäin harvojen haukien mahoista. Hauki ei siis näyttäisi muodostavan mainittavaa uhkaa Tornionjoen lohen poikasille.

▼ Haudet, kuten muutkin petokalat, syövät tilaisuuden tullen niin paljon kuin niiden maha vain vetää. Kuvassa oleva reilun kuuden kilon hauki oli ahminut 32 lohen vaelluspoikasta onnistuttuaan pääsemään kalojen säilytysumppuun. Luonnossa tällaista ei kuitenkaan pääse tapahtumaan.

Enemmän hyötyä kuin haittaa

Kaikissa luonnollisissa eliöyhteisöissä petojen runsaus riippuu aina saaliskohteen määrästä. Saaliskalojen määrä siis rajoittaa haukikannan kokoa estäen sitä kasvamasta liian suureksi.

Hauen poistopyynnillä ei yleensä saavuteta mainittavaa hyötyä, usein käy jopa päinvastoin. Isoihin yksilöihin kohdistuva pyynti vähentää mm. haukien sisäistä predaatiota, joka puolestaan lisää nuorien haukien määrää.

Haukien vähentäminen vaikuttaa usein heikentävästi myös vedenlaatuun. Särkikaloja syömällä haudet nimittäin ehkäisevät tehokkaasti vesistöjen rehevöitymistä.

Myös keuhkaloja tavoitteleva kalastaja hyötyy välillisesti hauista. Haudet nimittäin estävät saaliskalakantojen kasvamisen liian suureksi. Saaliskaloilla riittää ravintoa, niiden kasvu pysyy hyvänä ja seasta löytyy siten myös suurikokoisia yksilöitä.

Tunnettuja esimerkkejä tästä ovat Lapin harjusvedet. Hauen ja harjuksen yhteiselon tuloksena on kehittynyt hyvinvoiva harjuskanta, jossa melkoisella varmuudella esiintyy myös suurikokoisia harjuksia.

Lopuksi vinkki alkukesän haunpyyntiin, valitse tumma pitkänomainen viehe (Abu Hairy Killer tms. heittoperho) ja uita sitä hitaasti mutkitellen. Toimii takuuvarmasti ainakin virtavesissä, joissa esiintyy nahkiaisia.

PÄRJÄÄVÄTKÖ TARVIKEPOTKURIT AIDOLLE?

Kippari

MOOTTORIVENELEHTI
SUOMEN KUULUISIN VENE
VIKINKI KULKEE JÄLLEEN!

► **VERTAILUTESTI:**

Kotimaiset miniristeilijät

Aquador 22 C
ja MV 6600 FC

► **TESTI:**

Saga 315
Taattua
laatua
Norjasta

**NÄIN
TEET SEN
ITSE**

**Perä-
moottorin
syys-
huolto**

Käytetyt teräsveneet Itse tehty vai tehdastekoinen?

Numero

9

Yamahan uudet,
entistä kevyemmät
perämoottorit

lehtipisteissä 16.9.2010

Tilaa helposti netistä: www.kipparilehti.fi/tutustu